

S
pis

treści:

Jak	zapamiętamy	rok	1994
Nie	wzywaj	imienia...	
Nasz	sukces	roku	1994
Konstytucja			
Tak	się	rodzi	konstytucja
Bp Tadeusz	Pierożek	o neutralności	światopoglądowej
„Neutrum”	pisze, Aleksander	Kwaśniewski	odpowiada
Czy	„Neutrum”	jest	neutrum?
W	odpowiedzi	ks.	Czajowskiemu
Nie	tego		oczekiwałem
Nagroda	„Neutrum”	za	1994 rok...
W	bibliotece	Biura	Krajowego
Rada	moja	—	czytaj
Drobiazgi			Boya!
Nagroda Jasia Wędrowniczka			

*

JAK ZAPAMIĘTAMY ROK 1994

10 marca. Wbrew wielu prognozom, prymas Józef Glemp został ponownie wybrany na stanowisko przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski.

5 kwietnia. Rok, który upłynął od wprowadzenia zakazu aborcji, nie przyniósł więcej dzieci niż poprzedni - napisała w „Gazecie Wyborczej” Elżbieta Cichońska.

6 kwietnia. Minister obrony narodowej wydał zarządzenie w sprawie organizacyjnego usytuowania Ordynariatu Polowego w resorcie obrony narodowej..., w którym stwierdzono, że czas przeznaczony na uczestnictwo w nabożeństwach i innych obrzędach religijnych, dla żołnierzy, którzy biorą w nich udział, jest czasem, w którym organizuje się zajęcia alternatywne o charakterze kulturalno-oświatowym.

14-18 kwietnia. Blisko połowa (44%) badanych przez CBOS uważa, że najpierw powinna być uchwalona konstytucja, a dopiero potem konkordat.

1 czerwca. Sejmowe komisje zdrowia i polityki społecznej skrytykowały raporty czterech ministerstw: zdrowia, edukacji, sprawiedliwości i pracy, dotyczące działania ustawy antyaborcyjnej. Najbardziej krytykowany był MEN, który nie stworzył odpowiedzialnego programu wychowania seksualnego. Ogólny wniosek na temat raportów brzmiał: ustawa antyaborcyjna nie była realizowana.

3 czerwca. Prymas Glemp stwierdził: *jeśli konkordat nie zostanie ratyfikowany przez parlament, to świat się nie zawali, ani Kościół, ani Polska, może parlament się rozwalić.*

10 czerwca. W Sejmie imienne głosowanie nowelizacji kodeksu karnego w zakresie dopuszczalności aborcji. Za zmianami 241 głosów, 107 — przeciw.

13 czerwca. *Jest to przykre zjawisko, które może skomentuję wychodząc z tego fenomenu, jakim po tak większościowym przegłosowaniu opcji za śmiercią nienarodzonych były oklaski! Po prostu myślę, że ten Sejm urodził się w czasie choroby państwa i on, jako płód w ramach państwa, nie jest zdrowy* - powiedział prymas Glemp.

1 lipca. Prace nad konkordatem zakończą się po uchwaleniu nowej konstytucji — postanowił Sejm różnicą 20 głosów. 201 posłów głosowało za tym, aby czekać z konkordatem na konstytucję. Konkordat odesłano do Komisji Nadzwyczajnej. Wałęsa skomentował to słowami: „Dość komuny”.

2 lipca. 70% badanych przez OBOP uważa, że Kościół odgrywa obecnie zbyt dużą rolę w życiu politycznym kraju. Około 70% popiera złagodzenie zakazu przerywania ciąży; przeciwko opowiada się 23%.

4 lipca. Prezydent Lech Wałęsa zawetował nowelizację kodeksu karnego liberalizującą przepisy ustawy antyaborcyjnej.

16 lipca. Polska rodzina jest wzorem dla Zachodu — stwierdzili uczestnicy XVIII

Międzynarodowego Kongresu Rodziny zorganizowanego pod auspicjami Episkopatu Polski. 43% katolików w Polsce uznaje za niesłuszny zakaz rozwodów, 49% akceptuje stosunki pozamałżeńskie, ponad połowa sprzeciwia się zakazowi stosowania antykoncepcji. **17 lipca.** Przejawem nie spotykanej dotąd w polskim życiu publicznym nienawiści w stosunku do Kościoła nazwał bp Tadeusz Pirożek sejmową uchwałę o przełożeniu prac nad konkordatem.

23 lipca. MON odrzucił propozycję bpa gen. S. L. Głodzia, aby kapelani byli zastępcami dowódców, tak jak kiedyś zastępcy ds. politycznych.

21-26 lipca. Według CBOS połowa Polaków uważa, że w szkołach państwowych powinny być lekcje religii; tylko nieco mniej ma odmienne zdanie.

31 lipca. W kościołach diecezji tarnowskiej duchowni zaapelowali do wiernych o zabranie na nabożeństwo 7 sierpnia dowodów osobistych, potrzebnych przy składaniu podpisów pod projektem konstytucji NSZZ „Solidarność”. Część kazań poświęcono sprawie apelu biskupów popierających projekt. Także proboszczowie diecezji elbląskiej otrzymali od biskupa polecenie przeprowadzenia akcji zbierania podpisów.

10 sierpnia. Prezydent Lech Wałęsa zaskarżył do Trybunału Konstytucyjnego uchwałę Sejmu z 1 lipca o trybie prac nad ustawą o ratyfikacji konkordatu.

29 sierpnia. *Zależy nam na wygaszeniu ognisk sporu, na schowaniu mieczy i na dialogu* - powiedział bp Tadeusz Pirożek. — *Należy szukać dróg, które doprowadzą do rychłej ratyfikacji konkordatu.*

2 września. Sejm nie zdołał odrzucić weta prezydenta w sprawie ustawy antyaborcyjnej: zabrakło 42 głosów.

9 września. Sekretarz Generalny Episkopatu bp Tadeusz Pirożek wyraził zadowolenie z „odpolitycznienia konkordatu” komentując wypowiedź Zbigniewa Siemiątkowskiego, szefa Nadzwyczajnej Komisji ds. Ratyfikacji Konkordatu, który „nie wykluczył jego ratyfikacji jeszcze przed uchwaleniem nowej konstytucji”.

9-12 września. Ponad połowa ankietowanych przez „Demoskop” jest niezadowolona z faktu, że nie uchylono zakazu usuwania ciąży ze względów społecznych. 32% jest przeciwnego zdania.

23 września. Zgromadzenie Narodowe po dwóch dniach dyskusji przesyła do komisji konstytucyjnej siedem projektów konstytucji: prezydencki, KPN, „Solidarność”, PSL i UP, Senatu, SLD i UW.

24 września. Bp Sławoj L. Głódź ostrzega przed udziałem Wojskowego Instytutu Badań Socjologicznych w badaniach na temat przestrzegania zasady wolności sumienia i wyznania wśród kadry i żołnierzy służby zasadniczej. Zdaniem biskupa pytanie, jak realizowana jest zasada wolności sumienia i wyznania, z góry zakłada, że jest ona łamana.

15 października. Włączenia funkcji kapelana kolejarzy do wykazu stanowisk w strukturze organizacyjnej Dyrekcji Generalnej, DOKP i węzłów PKP domaga się Animator Duszpasterstwa Kolejowego. W grę wchodzi około 70 etatów.

28 października. Biskup polowy, gen. Dyw. Sławoj L. Głódź odmówił przybycia do Sejmu na zaproszenie specjalnej podkomisji ds. kryzysu w MON oświadczając: *Nie pozwala mi na to specjalny charakter mojej posługi duszpasterskiej i biskupiej w WP.*

28 października. Wanda Nowicka, dyrektorka Federacji na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny, została polską laureatką nagrody „Kobieta Europy”.

3-7 listopada. Badania CBOS wskazują, że wzrosło zaufanie do Kościoła rzymskokatolickiego (z 45 do 53%). Dezaprobata wynosi 39%.

30 listopada. Sejmowa Komisja Obrony Narodowej uznała za konieczne zmniejszenie z 22,5 do 12,5 mld zł planowanych w budżecie MON nakładów na remont kościołów i adaptację obiektów na cele sakralne. Pierwotnie planowana kwota była połową tego, co wojsko wydaje na zakwaterowanie i budownictwo.

6 grudnia. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że ocena uchwały Sejmu odwołującej ratyfikację konkordatu z Watykanem nie leży w jego kompetencjach. Trzech spośród dziewięciu sędziów zgłosiło votum separatum.

14 grudnia. Barbara Blida zostaje pierwszym w światowej historii ministrem budownictwa ds. kobiet.

NIE WZYWAJ IMIENIA...

CZYLI RELIGIJNOŚĆ POLITYCZNA 1994

Zbigniew Siemiątkowski, rzecznik prasowy SLD: To, co robi Aleksander Kwaśniewski, porównałbym z misją Mojżesza.

Mirosław Styczeń, były wojewoda bielski: Przyszła do mnie pani Boba, siadła na krześle i na pytanie, co panią trapi, odpowiedziała: przyszłam do pana, by go nawrócić i codziennie modłę się za pana zdrowie.

Ewa Wachowicz, sekretarz prasowy premiera: Pan Bóg obdarzył mnie wieloma talentami i muszę sobie z nimi radzić.

Andrzej Olechowski, minister spraw zagranicznych: U nas jest zwyczaj, że ludzie występują jak Pan Bóg, w trzech postaciach.

Lech Falandysz, sekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta: Ostatecznie to, jakiej sprawie się służyło, osądzi Bóg i historia.

Zygmunt Wrzodak (do Wałęsy): Pan zatrudnia kretyna takiego jak Wachowski. Na Boga, kto to jest?

Lech Kaczyński, prezes NIK: W cywilnym przedsiębiorstwie państwowym NIK to może dopust Boży, ale wiadomo, że taki dopust jest.

[Cytaty z Życia Warszawy i Gazety Wyborczej, 1994]

*

KONSTYTUCJA

Warszawa, 29 listopada 1994 r.

Pan Aleksander Kwaśniewski
Przewodniczący Komisji Konstytucyjnej
Zgromadzenia Narodowego

Pan Ryszard Bugaj
Przewodniczący Podkomisji
Ustroju Politycznego i Społeczno-Gospodarczego
Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego

Szanowny Panie Przewodniczący,

Przesyłamy w załączeniu propozycje zapisów konstytucyjnych w sprawach objętych zakresem działalności naszego Stowarzyszenia, tzn. związanych zwłaszcza z wolnością sumienia i wyznania oraz równouprawnieniem światopoglądowym. Zapewnienie rzeczywistej równości wobec prawa w dziedzinie wolności wyznania i przekonań jest warunkiem trwałego pokoju religijnego, o którym mowa w tekście Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka z 1948 r. Dokument Końcowy Spotkania Wiedeńskiego KBWE z 1986 r., określając zasady realizacji praw człowieka i podstawowych wolności w zakresie religii i przekonań, precyzuje m.in. (zasada 16, punkt a), że Państwa uczestniczące będą podejmować skuteczne środki w celu zapewnienia rzeczywistej równości między wierzącymi i niewierzącymi. Podpisane przez Polskę konwencje międzynarodowe kładą dodatkowo nacisk na ochronę grup najsłabszych, tych, które mała liczebność stawia w sytuacji szczególnego zagrożenia. Tymczasem większość zgłoszonych projektów konstytucji przewiduje szczególne przywileje dla Kościoła katolickiego, czyli daje największe uprawnienia grupie najsilniejszej. Nasze propozycje zmierzają do przywrócenia wszystkim wyznaniom równości wobec prawa, a także stworzenie podstaw do ustawowego zagwarantowania faktycznej równości niewierzącym; chodzi zarówno o prawa jednostek, jak organizacji światopoglądowych, które powinny mieć możliwość głoszenia swoich przekonań na równi z Kościołami, w granicach określonych prawem.

Uprzejmie prosimy o uwzględnienie naszych uwag w pracach nad nową konstytucją.

Za Zarząd Krajowy
(-) Anna Wolicka
(-) Czesław Janik

PROPOZYCJE ZAPISÓW KONSTYTUCYJNYCH

A. Wolność wyznania i przekonań

1. Rzeczpospolita Polska jest państwem neutralnym światopoglądowo. Kościoły, związki wyznaniowe oraz inne organizacje religijne i światopoglądowe są oddzielone od państwa. Państwowe akty prawne nie mogą się powoływać na żadną religię ani doktrynę filozoficzną lub ideologiczną.

2. Nikt nie może podlegać przymusowi ani dyskryminacji z powodu swoich przekonań, wyznawanej religii lub niewyznawania żadnej religii.
3. Nikt nie może być uprzywilejowany z powodu swoich przekonań, wyznawanej religii lub niewyznawania żadnej religii.
4. Nikt nie może być zobowiązany do deklarowania swojego wyznania lub przekonań.
5. Nauczanie dzieci w szkołach publicznych nie może być sprzeczne z poglądami religijnymi lub filozoficznymi rodziców.

B. Wolność słowa

Wolność wyrażania przekonań oraz otrzymywania i rozpowszechniania informacji może być ograniczona tylko wówczas, gdy jest to konieczne dla ochrony porządku publicznego oraz praw i wolności innych osób.

C. Prawa dziecka

Dziecku zdolnemu do formułowania własnego poglądu zapewnia się prawo do wzięcia tego poglądu pod uwagę przy decydowaniu o sprawach go dotyczących, stosownie do jego wieku i dojrzałości.

D. Prawa prokreacyjne

Każdy ma prawo do swobodnego i odpowiedzialnego decydowania o liczbie potomstwa i czasie narodzin dzieci. Państwo zapewnia dostęp do informacji, edukacji i środków umożliwiających realizowanie tego prawa.

E. Środki ochrony praw i wolności

Każdy, kto uzna, że ochrona jego praw i wolności na podstawie innych przepisów jest niewystarczająca, może powołać się na przepisy Konstytucji jako podstawę roszczenia.

Ponadto popieramy zapisy dotyczące uczestnictwa w życiu publicznym oraz środki ochrony praw i wolności zawarte w prezydenckim projekcie Karty Praw i Wolności (artykuły 18, 20 oraz 36-40 Karty):

art. 18	—	prawo do uczestnictwa w życiu publicznym,
art. 20	—	prawo petycji,
art. 36	—	zadośćuczynienie oraz odszkodowanie,
art. 37	—	odpowiedzialność urzędnika,
art. 38	—	prawo do skargi konstytucyjnej,
art. 39	—	wystąpienie o ochronę do Rzecznika Praw Obywatelskich,
art. 40	—	zastosowanie prawa międzynarodowego w ochronie praw i wolności.

Uzasadnienie

Ad A. Przyjęcie zapisu o neutralności światopoglądowej państwa wymaga dodatkowych uściśleń w związku z rozbieżnościami interpretacyjnymi. Szczególnie ważny jest punkt 3, który stanowi podstawę ustawowego równouprawnienia wszystkich wyznań i niewierzących.

Ad B. Wolność otrzymywania i rozpowszechniania informacji, gwarantowana międzynarodowymi konwencjami podpisanymi przez Polskę, wymaga szczególnej gwarancji konstytucyjnej wobec występujących w Polsce prób przywrócenia różnych form cenzury. Ograniczanie informacji uniemożliwia człowiekowi świadomy wybór, ograniczając tym samym jego wolność i uniemożliwiając podejmowanie odpowiedzialnych decyzji.

Ad C. Proponowany zapis powinien się przyczynić do pełniejszego stosowania w Polsce Konwencji o Prawach Dziecka.

Ad D. Zapis wprowadza do prawa polskiego zasady przyjęte przez państwa sygnatariuszy dokumentu końcowego kairskiej Konferencji ONZ na temat ludności i rozwoju (1994).

Ad E. Zagwarantowane konstytucyjnie prawa i wolności człowieka są w pełni chronione dopiero wówczas, kiedy sąd może orzekać bezpośrednio na podstawie Konstytucji.

NASZ SUKCES ROKU 1994!

Warszawa, 12.12.94 r.

MEN, nr DKO-4030-208/94/BK

Państwo

Anna Wolicka i Czesław Janik

Stowarzyszenie na rzecz

Państwa Neutralnego

Światopoglądowo "Neutrum"

Szanowni Państwo,

W odpowiedzi na Państwa pismo z dnia 21.11.94 r., w którym zwracają się Państwo z prośbą o usunięcie z zestawu książek pomocniczych zalecanych przez Ministra Edukacji Narodowej do użytku szkolnego książki Wandy E. Papis „Wzrastam w mądrości” uprzejmie informujemy, że Minister Edukacji Narodowej zdecydował powołać dwóch recenzentów, których zadaniem będzie dokonanie oceny książki pod kątem stawianych przez Państwa zarzutów.

Sporządzone recenzje będą Państwu przesłane do wiadomości. Na ich podstawie Minister Edukacji Narodowej podejmie stosowną decyzję, o której zostaną Państwo powiadomieni.

Z wyrazami szacunku 1995

Dyrektor Departamentu

mgr Mirosław Sawicki

NIEDOPUSZCZALNE ZAPISY

W ZGŁOSZONYCH PROJEKTACH

1. Stanowienie prawa w imię Boga (projekty: Senatu RP I kadencji, NSZZ „Solidarność”).
2. Przyznanie Kościołowi katolickiemu szczególnego miejsca wśród równouprawnionych wyznań (projekty: PC, KPN).
3. Zagwarantowanie konkordatu w konstytucji (projekty: Senatu RP I kadencji, Prezydenta, PC, NSZZ „Solidarność”).
4. Konstytucyjna gwarancja nauczania religii w szkole publicznej (projekty: Senatu RP I kadencji, PSL, PC, NSZZ „Solidarność”).
5. Oparcie na zasadach tolerancji stosunków między państwem a Kościołami i związkami wyznaniowymi (projekt SLD).
6. Wprowadzenie prawa do życia od chwili poczęcia (projekt NSZZ „Solidarność”).

Uzasadnienie

Ad 1. „Konstytucja jest normatywnym aktem prawnym odnoszącym się do wszystkich obywateli bez względu na wyznanie lub jego brak. Każdy obywatel powinien mieć możliwość przyznania, że jest to konstytucja jego państwa, dlatego należy unikać wszelkich sformułowań nie będących normą prawną, a wprowadzających element kontrowersji lub ograniczenia. Ponadto powoływanie się na imię Boże w Konstytucji mogłoby w pewnych okolicznościach wywoływać łamanie Dekalogu, który zakazuje nadużywania imienia Bożego, albo używania go do czczych rzeczy” (uzasadnienie z dokumentu Podkomisji ds. Dialogu Kościoła rzymskokatolickiego i Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej, "Więź" 6/1993).

Ad 2. Przyznawanie jakiegś wierze szczególnego miejsca wśród równouprawnionych wyznań przekreśla zasadę równouprawnienia. Ponadto współcześnie tworzone prawo europejskie skłania się raczej ku szczególnej ochronie grup słabszych, nie zaś ku przyznawaniu szczególnych przywilejów tym, którzy mają już przewagę z racji swojej siły czy liczebności.

Ad 3. W dyskusjach na temat konkordatu strona kościelna podkreśla usilnie, że jest to umowa międzynarodowa. Żadna umowa międzynarodowa nie jest gwarantowana konstytucyjnie. Ze względu na dwustronny charakter takie umowy, gwarancje konstytucyjne musiałyby zapewnić oba państwa: Polska i Watykan, co nie wydaje się możliwe.

Ad 4. Żaden przedmiot nauczania w szkole publicznej nie jest wymieniony w konstytucji, nie istnieje żaden powód, aby religia miała tu stanowić wyjątek. Sprawę religii w szkole powinny regulować ustawy zwykłe.

Ad 5. Zasadę tolerancji stosuje się wobec rzeczy i zjawisk uznawanych za złe. Konstytucja nie może zakładać takiego podejścia z którejkolwiek strony we wzajemnych stosunkach między państwem a Kościołami i związkami wyznaniowymi. W związku z tym sformułowanie oznaczające, że państwo i Kościół tolerują się wzajemnie, jest niewłaściwe.

Ad 6. Zapis ten nie tylko przekreśliłby możliwości złagodzenia ustawy antyaborcyjnej, ale także oznaczałby zakaz stosowania niektórych obecnie dostępnych środków antykoncepcyjnych. Według sondaży ponad połowa polskiego społeczeństwa nie zaakceptowałaby takiego zapisu.

Według badań CBOS z 3-7 listopada 1994 r.:

- większość Polaków zaaprobowałaby zapis o neutralności światopoglądowej państwa i opowiada się też za swobodą wyznania;
- 70% badanych opowiada się za umieszczeniem w konstytucji zapisu o świeckości państwa;
- 70% uważa, że księżom należy zakazać prowadzenia działalności politycznej;
- zdaniem 46% w konstytucji należy zapisać, że Polska jest krajem katolickim;
- 85% twierdzi, że w konstytucji należy zagwarantować równouprawnienie wszystkich wyznań; 90% — zapewnić niewierzącym i wierzącym takie same prawa;
- 30% zdecydowanie odrzuca zapis o ochronie życia poczętego i zakazie przerywania ciąży, 28% skłania się ku jego odrzuceniu (razem 58%).

Przewodniczący Komisji Konstytucyjnej
Zgromadzenia Narodowego
KZN-170-141/94

Stowarzyszenie na Rzecz Państwa
Neutralnego Światopoglądowo
„Neutrum”

Szanowni Państwo,
Uprzejmie dziękuję za przesłanie propozycji konkretnych zapisów konstytucyjnych pozostających w sferze zainteresowania Stowarzyszenia. Pragnę Państwa poinformować, że zostały one wykorzystane przez Podkomisję podstaw ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego, która opracowuje przepisy zasad ogólnych nowej Konstytucji RP. Z informacji posiadanych przeze mnie wynika, że mieli Państwo okazję przedstawienia swojego stanowiska bezpośrednio członkom wyżej wymienionej Podkomisji. Cieszy mnie aktywny udział Stowarzyszenia w pracach konstytucyjnych oraz zaproszenie przedstawicieli Stowarzyszenia do udziału w posiedzeniu Podkomisji podstaw ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego. Mogę Państwa zapewnić, że przesłane propozycje zapisów konstytucyjnych zostaną również wykorzystane w pracach Komisji Konstytucyjnej nad jednolitym projektem Konstytucji RP.

Z wyrazami szacunku

Aleksander Kwaśniewski

TAK SIĘ RODZI KONSTYTUCJA

W związku z uwagami i propozycjami zgłoszonymi przez „Neutrum” do Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego, przedstawiciele naszego stowarzyszenia, Czesław Janik i Anna Wolicka, zostali zaproszeni 2 grudnia wraz z przedstawicielami organizacji humanistycznych oraz kościołów i związków wyznaniowych na posiedzenie Podkomisji Podstaw Ustroju Politycznego i Społeczno-Gospodarczego, której przewodniczy Ryszard Bugaj. Zamieszczamy tutaj fragmenty dyskusji, która odbyła się na tym posiedzeniu.

PREAMBUŁA: CZY Z INWOKACJĄ DO BOGA?

Ks. Henryk Sacewicz (Kościół Zborów Chrystusowych): Optuję za tym, żeby w konstytucji nie było typowych elementów religijnych, ponieważ są one charakterystyczne dla pewnej grupy Kościołów, a nie są charakterystyczne dla całego społeczeństwa polskiego. Wobec tego uważam, że tych elementów nie powinno być ani w preambule, ani w propozycjach przysięg, chyba że ktoś zechce uzupełnić swoje ślubowanie o ten element. A nie tak, jak się to robi: jest zaproponowane, ale można się wstrzymać od wypowiedzenia tego fragmentu. Przecież jest powiedziane, że nikt nie może być zmuszany do ujawnienia swego wyznania.

Tadeusz Mazowiecki (Unia Wolności): Ponieważ mówiono o tym, że inwokacja religijnej natury urażałaby ludzi niewierzących, chciałbym zwrócić uwagę, że być może jest tak, że brak takiej inwokacji urażać może ludzi wierzących, bo też jest pewna tradycja i nie ma dowodu na to, żeby na przykład w Stanach Zjednoczonych inwokacja do Boga urażała ludzi niewierzących. Są inwokacje w różnych konstytucjach: francuskich, niemieckich itp., więc może nie są to rzeczy takie proste i jednoznaczne.

Anna Wolicka („Neutrum”): Stanowisko Episkopatu, domagającego się inwokacji do Boga, wcale nie jest stanowiskiem wszystkich ludzi wierzących, ani nawet całego duchowieństwa. Istnieje dokument z 1993 r., w którym podkomisja Episkopatu do spraw dialogu Kościoła rzymskokatolickiego i Kościołów zrzeszonych w Polskiej Radzie Ekumenicznej

opowiada się przeciwko zamieszczeniu odwołania do Boga w konstytucji, gdyż „jest to normatywny akt prawny, który odnosi się do wszystkich obywateli bez względu na wyznanie lub jego brak”. Ponadto, zdaniem podkomisji, „zapis taki mógłby w pewnych okolicznościach powodować łamanie Dekalogu”, który zakazuje nadużywania imienia Bożego albo używania go do czczych rzeczy”.

Ryszard Bugaj (Unia Pracy): Wyobrażam sobie preambułę, która nie odwołuje się do wartości religijnych, ale wyraża także uznanie na przykład dla tego, co w polskiej historii czynił Kościół, i satysfakcjonuje pewną dużą grupę obywateli polskich. Dlaczego nie? W tej warstwie, która nawet nie była misją religijną Kościoła, tylko pewną misją społeczną, czy nawet w okresie zaborów pewną misją zgoła polityczną.

PAŃSTWO ŚWIECKIE CZY NEUTRALNE ŚWIATOPOGŁADOWO?

Ks. Henryk Sacewicz: Ja na początku opowiadałem się bardziej za państwem o charakterze światopoglądowo neutralnym, ale w swoich ostatnich wypowiedziach przenieśliśmy ciężar na państwo świeckie. Przemawiają za tym pewne zdarzenia w naszym kraju, które pokazują, że są grupy, które potrafią każdą prawną lukę sprytnie wykorzystać i zaraz w tę lukę wskoczyć. Bardzo mi się spodobało rozwiązanie zaproponowane przez Parlamentarną Grupę Kobiet: „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem świeckim, neutralnym w sprawach religii i światopoglądu”, i myślę, że jest to najbliższe poglądom tej grupy Kościołów, którą też i ja reprezentuję.

Ryszard Gutkowski (Kościół Chrześcijan Baptystów): Konstytucja jako ustawa zasadnicza powinna dawać poczucie bezpieczeństwa ludziom różnych orientacji religijnych i filozoficznych, dlatego też nie może zawierać zapisu, że Polska ma być państwem świeckim. Nie popieram też przemilczania stosunku państwa do światopoglądów. Uważam, że takie poczucie bezpieczeństwa obywateli o różnych przekonaniach gwarantuje zapis, że RP jest państwem światopoglądowo neutralnym.

Prof. Jerzy Wiatr (SLD): Myślę, że jesteśmy w stanie przynajmniej podjąć poważną próbę stworzenia kompromisu. Ja na przykład w debacie plenarnej broniłem zasady świeckości państwa. Ale można się zastanowić, czy bez gubienia treści, o którą tu idzie, można zlikwidować pewne płaszczyzny sporu przez znalezienie innych słów, na przykład, że państwo jest neutralne światopoglądowo, wszystkie Kościoły i związki wyznaniowe korzystają z tych samych praw. Czy nie osiągniemy tego samego bez konfrontacji, którą, jak już dziś wiemy, wywoła na pewno określenie „państwo świeckie”?

Ryszard Bugaj: Budujemy konstytucję na długie lata; jak rozumiem, akceptujemy w tych sprawach przed wszystkim pewną europejską tradycję. Tadeusz Mazowiecki mówił tu o tradycji ostatnich 40 lat, kiedy pod rządami konstytucji odwołującej się do laickości Kościoła był dyskryminowany. Ale gdybyśmy taki punkt widzenia przyjęli za rozstrzygający, mielibyśmy zamkniętą drogę do szeregu innych pojęć, nawet do określenia „państwo demokratyczne”. Przecież ta retoryka także była szeroko rozwijana, deklarowana. Więc budując nową konstytucję nie możemy być niewolnikami tego politycznego trupa, który nie pozwala posługiwać się pojęciami z ich właściwą treścią, a nie tą przekreśloną. Dlatego ja bym był ostrożny z decyzją o tym, że nie można użyć w tej konstytucji pojęcia państwa laickiego. Ono ma jednak swoją ustaloną tradycję, taką, która zasługuje na uznanie.

Tadeusz Zieliński (Unia Wolności): Proponuję zapis: „Rzeczpospolita Polska jest państwem neutralnym światopoglądowo”. Jest to sformułowanie przyjęte w świecie prawniczym zajmującym się stosunkami wyznaniowymi jako pewna norma będąca rozwinięciem koncepcji państwa świeckiego bez negatywnych konotacji, które mogą pojawiać się w państwach, które przeszły okres komunizmu.

Bp Tadeusz Pierożek o neutralności światopoglądowej:

Nie wiem, tak się zastanawiam po prostu, czy konstytucja jest tym miejscem, w którym tego typu deklaracja musi się znaleźć. To znaczy ja opowiadam się za tym, ale nie wiem, czy istnieje konieczność formułowania tego typu określeń w konstytucji.

Wystarczy przecież, żeby przepisy konstytucji tę zasadę respektowały.

Nie wiem, czy taki zapis o neutralności nie byłby niebezpieczny, biorąc pod uwagę sytuację, że określenie „światopogląd” jest nieprecyzyjne. Nie każdy pogląd na świat może być zaakceptowany przez państwo demokratyczne. Jeżeli to będzie faszyzm, jeżeli to będzie jakiś sposób patrzenia na świat, który z tym światem się w żaden sposób nie komponuje.... Jeżeli mówimy „neutralność światopoglądowa”, to właściwie

państwo nie ma możliwości żadnej ingerencji w stosunku do jakiegokolwiek poglądu, który byłby niedopuszczalny.

18 grudnia, w rozmowie z Aleksandrem Kwaśniewskim, TVP

KOŚCIÓŁ KATOLICKI PIERWSZY WŚRÓD RÓWNYCH?

Ks. bp Jeremiasz (Kościół prawosławny): Zapis konstytucji polskiej z 1921 r. mówiący o naczelnym miejscu jednego Kościoła wśród równouprawnionych wyznań nie spowodował niemożliwości dyskryminacji czy nawet otwartych prześladowań innych Kościołów. W wypadku Kościoła prawosławnego były one szczególnie drastyczne: przypomnę tylko z 1938 r. akcję burzenia i zamykania kilkuset cerkwi z użyciem policji i wojska.

Ryszard Gutkowski: Jako przedstawiciel Kościoła, który doznał w przeszłości ignorowania i braku tolerancji ze strony duchownych dużych wyznań w Polsce, jestem całkowicie za tym, aby konstytucja RP gwarantowała *expressis verbis* równe położenie prawne wszystkich Kościołów i związków wyznaniowych. Uważam, że nowa konstytucja nie powinna zawierać takich zapisów, jak w Konstytucji marcowej z 1921 roku, że „wyznanie rzymskokatolickie, będące religią przeważającą większości narodu, zajmuje w Rzeczypospolitej naczelne stanowisko pośród równouprawnionych wyznań”. Przecież takie stwierdzenie zawiera wewnętrzną sprzeczność i jest zgoła nierównoprawne. Nasi wyznawcy też doświadczyli bardzo przykrych konsekwencji tego zapisu w okresie przedwojennym. Do konstytucji nie należy także wprowadzać nazw własnych Kościołów, a tym bardziej rozgraniczeń typu „Kościół katolicki, inne kościoły i związki wyznaniowe”. Jest to nie tylko ilościowy, ale i jakościowy podział na obywateli ważniejszych i mniej ważnych.

KOŚCIOŁY ODDZIELONE OD PAŃSTWA CZY AUTONOMICZNE?

Ks. bp Jeremiasz: Jest to właściwie zasada biblijna. Biblia, księga Samuela, wyraźnie świadczy o tym, że państwo jako takie, królestwo, zostało wymuszone przez Izrael na Bogu. Z punktu widzenia biblijnego, teologicznego, jakakolwiek sakralizacja struktur państwowych jest niepotrzebna, a nawet może być niebezpieczna.

Ks. Henryk Sacewicz: Przyznam, że sugerowane w kilku projektach sformułowanie o autonomii i niezależności jest nie do końca zrozumiałe. Bo co to znaczy, że Kościół w państwie jest autonomiczny? W którym momencie duchowny, członek Kościoła, bardziej należy do Kościoła, a w którym momencie bardziej do państwa? Mielśmy ostatnio przykład ks. bpa Głódzia, który wykorzystując tę autonomiczność nie wykonał polecenia swego zwierzchnika w sensie wojskowym i w mojej ocenie wzgardził komisją sejmową. Dlatego powinno być zapisane „oddzielenie” związków wyznaniowych od państwa.

Bp Tadeusz Majewski (zwierzchnik Kościoła polskokatolickiego): Przypominam sobie taki moment w okresie międzywojennym, w 1936 r., kiedy panowało bezrobocie: na Forcie Bema na Woli podstawą do otrzymania pracy była wówczas metryka wydana przez księdza Kościoła rzymskokatolickiego. Czy można się więc nam dziwić, że byliśmy, jesteśmy i będziemy za rozdziałem Kościoła od państwa?

Ryszard Gutkowski: Jeżeli nie będziemy przestrzegać rozdziału instytucjonalnego państwa i Kościołów, dojdzie do kolejnych wdrożeń kwestii moralnych drogą administracyjną, co nie będzie miało żadnego wpływu na życie społeczne, a tylko zaogni antagonizmy i zdeprecjonuje wartości, na których i naszym Kościołowi zależy

UREGULOWANIA PRAWNE STOSUNKÓW PAŃSTWO - ZWIĄZKI WYZNANIOWE (I ŚWIATOPOGLĄDOWE?)

Ks. Henryk Sacewicz: Idealnym rozwiązaniem byłoby, żeby konstytucja gwarantowała jednolite uregulowanie prawne dla wszystkich Kościołów i związków wyznaniowych. Moim zdaniem tym głównym dokumentem powinna być ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania. Później powinny być do tego dołączone dokumenty z ewentualnymi szczegółowymi rozwiązaniami tych kwestii, których rzeczywiście nie da się wspólnie jednym aktem ująć. Co się tyczy konkordatu, prosiłbym, żeby tej możliwości nie akcentować w konstytucji. Jest to jednak zaburzenie zasady równoprawności. Moja propozycja nie przeczy możliwości zawarcia umowy między naszym państwem a Watykanem, ale to powinna być klasyczna umowa międzynarodowa, nie zaś dokument regulujący stan prawny Kościoła katolickiego.

Tadeusz Zieliński: Proponuję, aby wprowadzono do konstytucji zasadę ustalania bytu prawnego danego podmiotu, czy wyznaniowego, czy światopoglądowego — przy uwzględnieniu opinii zainteresowanego podmiotu — po porozumieniu z prawnymi reprezentantami danego Kościoła, związku wyznaniowego czy ciała światopoglądowego. Bo chcę dodać, że w

rozwiązaniach RFN związki wyznaniowe są zrównane w prawach ze stowarzyszeniami o charakterze światopoglądowym. Zostało już uwzględnione w konstytucji weimarskiej, że ugrupowania np. ateistyczne mogą uzyskiwać te same prawa co związki wyznaniowe. Być może jest to postulat zbyt daleko idący, ale mógłby on w pewnym sensie wychodzić naprzeciw ugrupowaniom światopoglądowym, które by chciały pełnić funkcje zbliżone do wyznaniowych.

Andrzej Dominiczak (Towarzystwo Humanistyczne): Dwie osoby, które opowiedziały się tu za neutralnością światopoglądową państwa, jednocześnie powiedziały, że zapis, który zrównuje prawa organizacji wyznaniowych i światopoglądowych, jest radykalny albo zbyt daleko idący, a przecież chodzi tu tylko o pryncypialną zasadę równości wobec prawa i państwa. Jeśli nawet po stronie zwolenników neutralności światopoglądowej państwa pojawiają się tego typu zastrzeżenia, świadczy to o tym, jaką presję muszą odczuwać osoby uwikłane politycznie.

Na posiedzeniu Podkomisji podstaw ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego w dniu 16 grudnia przegłosowano następujący zapis dotyczący stosunków państwo – Kościoły i związki wyznaniowe, zaproponowany przez Ryszarda Bugaję:

1. Rzeczpospolita Polska jest państwem neutralnym światopoglądowo. Kościoły i związki wyznaniowe są oddzielone od państwa.

2. Sytuację prawną Kościołów i związków wyznaniowych określają na zasadach równouprawnienia ustawy uchwalane w porozumieniu z ich przedstawicielami lub umowa międzynarodowa ratyfikowana za zgodą Sejmu.

3. W celu realizacji praw i potrzeb obywateli państwo współdziała z Kościołami i związkami wyznaniowymi. Wynik tego głosowania nie jest w żadnej mierze obowiązujący dla Zgromadzenia Narodowego; inne propozycje, które uzyskały każda po jednym głosie (wnioskodawcy), będą Zgromadzeniu przedstawione jako wariantowe.

O POTRZEBIE I GRANICACH KOMPROMISU

Prof. Jerzy Wiatr: Jeżeli przyjęte rozwiązania będą mniej radykalne, niż Państwo tu postulujecie, to wcale nie znaczy, że ci z nas, którzy będą się opowiadać za rozwiązaniami mniej radykalnymi, prywatnie z takimi rozwiązaniami nie sympatyzują, tylko że będziemy próbowali znaleźć rozwiązania, które umożliwią uchronienie Polski przed konfrontacją. Gdyby tamta strona miała zająć stanowisko fundamentalistyczne, integrystyczne, to wtedy nie będzie innego wyjścia, jak nadać konstytucji właśnie taki radykalny, świecki charakter, i wtedy niech się dzieje, co chce. Tylko że to jest ostateczność, której chciałbym uniknąć, i póki jestem przekonany, że istnieje możliwość znalezienia kompromisu, to deklaruję w obecności naszych gości, że będę robił, co będę mógł, żeby dojść do takiego kompromisu, który nie wprowadzałby zasad sprzecznych z poglądami, jakie Państwo zaprezentowaliście, ale może iść daleko w kierunku znalezienia takich sformułowań, które nie byłyby rażące dla zajmującego w końcu niemną pozycję w naszym kraju Kościoła rzymskokatolickiego, którego poglądy znamy i które są radykalnie odmienne od tych, jakie Państwo zaprezentowaliście.

Barbara Labuda (Unia Wolności): Pan poseł Wiatr mówił, że chce uniknąć konfrontacji. Do tej konfrontacji dochodzi właściwie bez przerwy, tylko że to trudno nazwać konfrontacją, gdyż jest to bezustanna obrona osób bezwyznaniowych bądź członków mniejszych kościołów wobec wielkiej siły dysponującej olbrzymią władzą, i jeśli będziemy temu ulegać, to dojdzie do kompromisu między wartościami tak daleko idącego, że one po prostu przestaną być wartościami dla państwa demokratycznego.

Anna Wolicka: Światowe tendencje w zakresie ochrony praw człowieka są dzisiaj takie, że mniejszości, jako słabsze, powinny być w szczególny sposób chronione. Tymczasem niektóre zgłoszone projekty konstytucji w swoich zapisach dotyczących miejsca Kościołów i związków wyznaniowych w państwie zapewniają właśnie silniejszemu taką szczególną ochronę. Domaganie się tylko równości, tak jak to czynią mniejsze Kościoły oraz stowarzyszenia światopoglądowe, nie zaś szczególnych praw, jest więc już w tej sytuacji kompromisem.

(Publikacja: 01-09-2002 Ostatnia zmiana: 04-03-2004)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2398) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,2398>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz
Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl